

**ÎNVĂȚAREA ÎN COLABORARE
PRIN METODE INTERACTIVE LA
ȘCOLARUL MIC**

Argument	3
CAPITOLUL I. Fundamente teoretice ale învățării scolare	7
I.1. Delimitări, concept: învățarea umană și învățarea școlară	7
I.2. Niveluri, tipuri și forme ale învățării	16
I.3. Procesualitatea învățării	19
I.4. Condițiile interne și externe ale învățării la școlarul mic	20
I.5. Coordonate metodologice ale învățării prin colaborare în învățământul primar	28
CAPITOLUL II. Strategii de învățare prin colaborare	37
II.1. Metodologia procesului de învățământ	37
II.2. Taxonomia metodelor de învățământ	57
II.3. Descrierea principalelor metode interactive utilizate în învățarea în colaborare a elevilor	63
Metode și tehnici interactive de grup	69
Bibliografie	186

**CAPITOLUL I. FUNDAMENTE TEORETICE ALE
ÎNVĂȚĂRII SCOLARE****I.1. Delimitări, concept: învățarea umană și învățarea școlară**

Noțiunea problematicii *învățării* semnifică un fenomen complex, dinamic, are un conținut bogat și o sferă largă de cuprindere. Fenomenul *învățării* reprezintă o preocupare continuă pentru domeniul psihopedagogic, acest fenomen regăsindu-se în tot ceea ce înseamnă dezvoltare umană, în formele educației.

În Enciclopedia Britanică *învățarea* este definită ca *o modificare relativă a comportamentului, fundamentată pe experiența trecutului*, iar Skinner o definește ca *o formare a comportamentelor noi*.

După F. Dors și P. Mercier, *învățarea* constă în *a dobândi sau a modifica o reprezentare a mediului*. Această caracterizare deși indică aspectul esențial, elimină latura afectiv – motivațională a vieții psihice, a cărei pierdere nu este totuși neglijabilă. De aceea, mai adesea pare definiția lui A.N. Leontiev, după care *învățarea constituie procesul dobândirii experienței individuale de comportare*. Prin urmare, datorită *învățării* nu se acumulează doar informații, ci se formează gândirea, sentimentele și voința – întreaga personalitate. În procesul *învățării* este antrenat întreg psihicul.

Pentru A. Clausse, *învățarea* este *o modificare în comportament, realizată prin soluționarea unei probleme care pune individul în relație cu mediul*, iar pentru psihologul Robert Gagné, *învățarea* reprezintă *acea modificare a dispoziției sau capacitateii umane care poate fi menținută și care nu poate fi atribuită procesului de creștere*. Acceptările majoritare date *învățării* au o caracteristică ce subliniază schimbarea, modificarea

Respect pentru rămenire și învățare
comportamentului pe baza unei experiențe organizate în școală, organizare supusă structurii, observației și controlului în condițiile activității și ambiației școlare.

După cum se poate constata noțiunea de învățare capătă valențe semnificative prin prisma celor ce au definit-o, iar din literatura de specialitate poate fi sintetizată în modul următor: *învățarea este procesul destinat achiziționării unei experiențe noi, formării unor capacitați și deprinderi care să permită individului rezolvarea unor situații problematice, înainte înaccesibile, sau, optimizarea relațiilor sale cu lumea înconjurătoare.*

Învățarea de tip uman

Noțiunea de *învățare (umană)* în psihologia actuală exprimă, la modul general, orice achiziție de comportament nou, ori modificare în comportamentul existent al subiectului, sau îmbunătățire în efectuarea acțiunii, obținută obișnuit pe bază de exerciții și care ajută adaptarea sa nuanțată la mediu. Ea cuprinde modificările și efectele mai de durată din comportamentele și capacitațile individului, ce se produc distinct de fenomenele creșterii corporale, ca și de procesele de maturăție morfofuncțională a organismului.

Dacă la animale învățarea se produce dominant în sfera mecanismelor biologice, sau cel mult a reacțiilor lor neurofuncționale, la om activitatea învățării se extinde la toate nivelurile personalității – biologic, neurofiziologic, psihic, psihosocial și cultural – valoric –complex interconectate, cu posibilități ample de transmitere a impulsurilor și informațiilor dobândite dintr-un cod și nivel de organizare către altul și

reciproc. Întreaga învățare a individului uman se înscrie în procesul larg de constituire și dezvoltare a personalității sale, în permanentă interacțiune cu mediul social în care acesta trăiește și activează.

Cercetările în domeniul învățării s-au orientat în mod dominant asupra următoarelor trei aspecte: *Ce se învăță?*; *Cum se învăță?* și *Care sunt mecanismele activității de învățare?*

Cu privire la *ce* anume învăță indivizii s-a stabilit că se achiziționează atât schemele de acțiune (tehnica efectuării) cât și abilitățile, inclusiv performanțele obținute în desfășurarea acțiunii. De asemenea, se însușesc prin învățare relațiile dintre stimuli, reacții motorii și coduri de semnale (verbale și neverbale), se învăță tipare afective, atitudinale și moduri de a decide, operații și structuri cognitive, imagini și sisteme de informații, viziuni de orizont. Sunt susceptibile de învățare nu numai cunoștințele și răspunsurile senzorio – motorii, dar și algoritmii intelectuali (U. Șchiopu, 1966, pg. 123), interesele și motivațiile persoanei, sistemele de valori. Formarea geniilor, arată R. Gagné, se bazează pe învățarea unei mari varietăți de capacitați speciale. Până și capacitatea de creație se învăță prin antrenarea de timpuriu a indivizilor în producerea noului cu toate că în acest proces o limită între disponibilitățile native existente achizițiile persoanei este mai greu de stabilit.

Cu privire la **efectuarea învățării** au fost identificate și studiate variate moduri:

- *învățarea prin repetiție* cu reluarea aceleiași reacții de mai multe ori;
- *învățarea prin descoperire intelligentă* drumului ocolit;
- *prin încercare și eroare*, care este un mod elementar, nerational și este cel mai puțin productiv de însușire a experienței;

- prin generalizarea reacției dobândite, când noua achiziție se transferă în situații similare, individul nemaifiind nevoie să investească în travaliu special pentru o nouă învățare;
- învățarea prin discriminare (a stimulilor și a situațiilor) cu diferențierea răspunsului elaborat;
- învățarea prin asocierea stimulilor, care se regăsește în celelalte moduri și poate fi de asociație simultană, succesivă pe bază de similitudine, ori contrast între stimuli.

Mecanismele învățării au fost studiate cu precădere pe animale, în cadrul a trei paradigmă de bază și care multă vreme s-au exclus reciproc, anume: *reflexul condiționat* (Pavlov, Watson), *conexiunea stimul – răspuns* (Ebbinghaus, Thorndike, Woodworth) și surprinderea întregului prin *Einsicht* (Köhler, Wertheimer).

Modelele analizate, datorită simplității și pregnanței lor, s-au impus cu tărzie, devenind principalele tipuri de învățare: *învățarea reflex – condiționată a semnalelor* (Signal, Learning), *învățarea prin condiționare operantă* (Thorndike, Skinner), sau *instrumentală* (Kimble) și învățarea pe bază de intuiție și deci prin înțelegere.

Absolutizarea acestor mecanisme a restrâns însă excesiv fenomenul învățării, lăsând în afară tocmai tipuri și forme specifice învățării umane, fapt ce a determinat cercetătorii la o mai mare discriminare a criteriilor considerate. Tipul de învățare, cum îl definește Gagné (1975), este un set de condiții, o grupare de factori în care se pot produce modificările comportamentale și însușirea experienței umane care condiționează diferite tipuri de învățare. Astfel, el consideră posibile opt tipuri de învățare umană, Folman recunoaște un număr de șase tipuri, în timp ce Woodworth s-a oprit la cinci.

Învățarea școlară:

Se disting două *forme* ale învățării:

- *învățarea spontană, neorganizată*, se petrece în familie, în grupurile de joacă, în timpul exercitării profesiunii. Ea mai este denumită și *învățare socială*, adică Tânără generație și adulții se formează în condițiile interacțiunilor sociale, ale vieții sociale, în sens larg. Ea se petrece în familie, în timpul liber, sub influența mass – mediei și în timpul exercitării profesiunii. În cadrul acestei forme de învățare are loc în special dezvoltarea afectivității, formarea sentimentelor și a voinței;
- *învățarea sistematică*, realizată în școli ori în cadrul diferitelor strategii de instruire, de calificare. Principalul nucleu al învățării sistematice este învățarea școlară, cuprindând procesul de instructiv – educativ al copiilor și tinerilor ce are loc în instituțiile de învățământ.

În învățarea școlară accentul principal cade pe formarea intelectuală, ea poate fi definită ca fiind însușirea de cunoștințe, priceperi, cât și formarea de numemeroase și variate capacitați necesare adaptării la mediul natural, social și mai puțin pe planul motivației, valorilor și sentimentelor.

Spre deosebire de **învățarea** în sens larg, care se referă la *nevoia și inițiativa omului de a acumula cunoștințe, valori, priceperi, pentru a putea trăi într-o lume în care dinamica schimbărilor e uimitoare. Vorbim - în acest caz - despre învățare ca atitudine față de cunoaștere, față de viață, față de nou. În sens restrâns, **învățarea școlară** este un proces care se conduce după un **model**, adică după un **plan sau program concret de instruire și verificare, folosit de profesor**. Acest **model** asigură, de asemenea, dirijarea și controlul acțiunilor elevului. Din acest punct de vedere, se poate spune că învățarea (activitatea de însușire a cunoștințelor și*

Respect pentru învățământul sănătos este dobândirea a deprinderilor) este un fenomen psihologic a cărui *soartă* se află *în principiu* în mâna profesorului, reproducând atât structural, cât și funcțional, parametrii obiectivi ai acțiunii pedagogice.

Sub acest aspect, învățarea, ca și acțiunea în sine depinde de *instruire*, poate fi considerată ca **un model clasic de comunicație**, comandă și control, ca un proces care se desfășoară pe bază de feedback.

Elaborarea *strategiilor de învățare* – tradiționale sau moderne – a depins și depinde de *concepția psihologică* asupra funcțiilor implicate în învățare. Înțând cont de procesele implicate, predominante în învățare se pot distinge două *tipuri de învățare*:

- *învățare senzorio – motorie*, constând în formarea de priceperi și deprinderi motorii (învățarea scrisului, a desenului tehnic, a mânurii unor aparate sau unelte, învățarea practicării unor sporturi, a conducerii automobilului și.a.), acte în care esențial este răspunsul prin mișcările adecvate la anumiți stimuli;
- *învățarea verbală*, cuprinzând însușirea de cunoștințe și formarea de capacitați, priceperi intelectuale (memorarea unor formule, legi, date, dobândirea posibilităților de interpretare a unor texte, de soluționare a unor probleme și.a.).

Între aceste două tipuri de învățare există o strânsă legătură: instructajul verbal e foarte important în dobândirea unor priceperi motorii complexe, după cum în memorare ne ajutăm de scris, de scheme.

Învățarea școlară, realizată în cadrul procesului instructiv – educativ și acoperind limitele vîrstei școlare, capătă o serie de particularități dintre care cele mai importante sunt următoarele:

- se realizează în cadre și cu mijloace instituționalizate, fiind reglementată de norme, legi, regulamente, structuri de organizare și funcționare (planuri, programe de învățământ, orare);
- este un proces dirijat din exterior (de către profesori, părinți, în general adulți) care tinde, spre etapele finale ale școlarității, să devină un proces *autodirijat*;
- proces *strict controlat*, prin mijloace specifice (teme pentru acasă, note, teze, examene) dar care, cu timpul tinde să devină *autocontrolat*;
- este un demers conștient, presupune stabilirea anticipată a scopului, mobilizarea voluntară a efortului, raționalizarea conduitelor alternative sau substitutive;
- are un pronunțat *caracter secvențial* exprimat în treceri de la starea de relativă neinstruire la cea de instruire (pentru aceasta se compară nivelul atins de elev, cu nivelul optim sau admisibil);
- parcurgerea mai multor secvențe (de învățare, de verificare, de refacere a celor insuficienți sau eronat învățate);
- dispune de un caracter gradual, adică de stabilirea unor sarcini didactice cu grade progresive de dificultate (treceri de la simplu la complex, de la neesențial la esențial, de la senzorio –motor la abstract, de la recunoaștere la reproducere);
- este un proces *relational mijlocit*, presupunând un ansamblu de relații perceptive, comunicative, afectiv – simpatetice, de influență, între profesor și elev, mediat de obiectul de învățământ;
- are un pronunțat caracter informativ – formativ (încorporând în sine multitudinea informațiilor care îi sunt transmise, elevul își etalează diverse variante de răspunsuri, își formează un comportament

plastic, suplu, adaptabil, uneori chiar imprevizibil, dar în acord cu necesitățile individuale;

- el își modifică selectiv și sistematic conduită și o ameliorează și perfecționează, și-o controlează permanent).

Spre o eficientă sistematizare a cunoștințelor legate de noțiunea de **învățare** consider necesară următoarea sinteză:

- *În sens larg* – ca fenomen universal în viața organismelor – învățarea este procesul de dobândire (de către ființa vie) a experienței individuale de comportare. La acest nivel de analiză, care este unul biofiziologic, **mecanismul învățării coincide cu mecanismul adaptării individuale**, bazat pe formarea legăturii condiționate, grație căreia stimulul indiferent dobândește, prin întărire, o anumită valoare semnalizatoare, devenind semnificativ. El se înscrie, astfel, în experiența organismului, determinând organizarea unei anumite reacții. Prin acesta, ființa vie *învăță*, adică dobândește o nouă experiență în raport cu stimulul și-și modifică în mod corespunzător conduită.
- *În sens psihopedagogic* – ca proces existent numai la om – învățarea este o activitate (pe care o desfășoară elevul în școală și orice om în situație similară) pentru însușirea de **cunoștințe** și dobândirea de **deprinderi** în toate sectoarele vieții psihice – cunoaștere, emotivitate, voință.

În concluzie, învățarea, este **o activitate de însemnatate fundamentală pentru adaptarea la mediu și dezvoltarea psihocomportamentală**.

Rezultatul învățării trebuie privit sub un dublu aspect: unul **informativ**, care constă în extragerea și stocarea unui conținut informațional

util, luarea în stăpânire (însușirea) procedeelor, normelor și metodelor de gândire fixate în cunoștințe: reguli, teoreme, definiții, legi, principii etc. și altul *formativ*, care constă în formarea și transformarea continuă a aparatului cognitiv (operațional – acțional) al elevului. Prin caracterul ei formativ, învățarea se leagă de un alt eveniment fundamental – *dezvoltarea* – devenind sursa cea mai apropiată a unor asemenea *produși psihici* cum sunt: priceperile, deprinderile, aptitudinile, atitudinile, interesele de cunoaștere etc. Sub raport funcțional contează *valoarea adaptativă a modificărilor de comportament*, schimbările de performanță rezultate din exercițiu. Iată de ce trebuie făcută precizarea că nu orice achiziție, nu orice modificare a subiectului (cauzată de o achiziție precum acumularea acidului lactic în sânge), această stare temporară a organismului, nu se confundă cu învățarea. De asemenea, nu intră în categoria învățării schimbările ce pot fi atribuite maturizării sau tendințelor reacționale înnăscute.